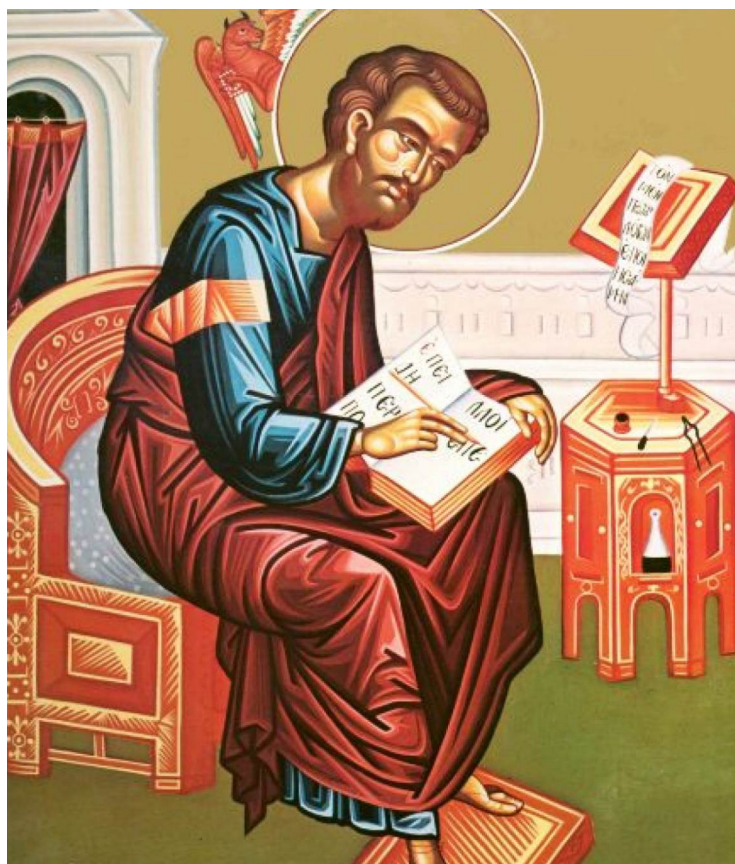

Vol. IV

Stelian Tofană
(coordonator)

Sfântul L u c a

Apostol, istoric și evanghelist

Presa Universitară Clujeană

Sfântul LUCA

– Apostol, istoric și evanghelist –

•

Stelian TOFANĂ

(coordonator)

Olimpiu N. BENEĂ | Ovidiu M. NEACȘU

(colaboratori)

Volum tipărit cu binecuvântarea

ÎNALTPREASFINȚIEI SALE, ANDREI ANDREICUȚ,
Arhiepiscopul Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului,
și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului

Sfântul LUCA

– Apostol, istoric și evanghelist –

Vol. IV

Stelian TOFANĂ

(coordonator)

Olimpiu N. BENEĂ | Ovidiu M. NEACȘU

(colaboratori)

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2025

Referenți științifici:

Arhim. Prof. univ. dr. Teofil Tia

Pr. Conf. univ. dr. Adrian Podaru

ISBN general 978-606-37-1737-6

ISBN vol. IV 978-606-37-2661-3

**© 2025 Autorii volumului. Toate drepturile rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin
orice mijloace, fără acordul autorilor, este interzisă și se
pedepsește conform legii.**

**Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro/>**

Cuprins

Lista abrevierilor	11
--------------------------	----

Cuvânt înainte	13
----------------------	----

Stelian Tofană

<i>Citirea și ascultarea cuvântului Scripturii în comuniunea Duhului și a rugăciunii. O perspectivă biblică</i>	17
1. Preliminarii.....	17
2. Ce este Scriptura și cum trebuie citită ea?.....	19
a. Cuvântul sfânt – puterea lui Dumnezeu	19
b. Cuvântul lui Dumnezeu – în ambianța rugăciunii și a Duhului	21
3. Concluzii	24

Nicolae-Olimpiu Benea

<i>The Hermeneutics of Jesus in Mark 2:23–28: From the Authoritative Interpretation of Scripture to its Patristic and Liturgical Reception in the Church</i>	25
1. Introduction.....	26
2. Exegetical Analysis of Mark 2:23–28.....	27
2.1. Narrative Context.....	27
2.2. Jesus' Response to the Pharisees.....	28
2.3. The Christological Declaration.....	31
3. The Hermeneutical Principles of Jesus	35
3.1. The Primacy of Human Welfare: "The Sabbath was made for man"	35
3.2. Messianic Authority: "The Son of Man is Lord of the Sabbath"	39

4. Jesus' Hermeneutics in Dialogue with Jewish Tradition.....	42
4.1. Mercy and Necessity in Rabbinic Understanding.....	43
4.2. The Question of Authority in Interpretation	45
4.3. Contemporary Theological Interpretations	46
4.3.1. <i>Adventist Perspective (Bacchiocchi)</i>	47
4.3.2. <i>Critical Responses</i>	48
5. Theological Significance and Liturgical Implications	52
5.1. From Sabbath to Sunday: Continuity and Transformation.....	52
5.2. Hermeneutical Principles for the Church	54
6. Conclusion.....	55

Ovidiu Mihai Neacșu

<i>Relația dintre trezvie și curăția inimii, în Mt. 5,8</i>	59
1. Introducere	59
2. Perspectiva exegetică modernă	62
3. Fericirea a VI-a în tradiția Părinților Niptici	67
4. Trezvia și curăția inimii.....	74
5. Concluzii	77

Andrei Dan

<i>„Iubirea de arginți” a lui Iuda: păcat sau patimă? (In. 12,5-6)</i>	79
1. Introducere	79
2. Existența „iubirii arginților?”	80
a. <i>Neutralitatea folosirii arginților</i>	80
b. <i>Fățarnicia lui Iuda</i>	81
3. Camuflabilitatea „intenției egoiste a predării lui Iisus”	83
a. <i>Iuda – „administratorul corect” între Apostoli?</i> <i>(In. 13,27-29)</i>	83
4. Iraționalitatea „căderii lui Iuda”	85
a. <i>„Παραδίδομι” – „Trădarea” sau „predarea” lui Iisus</i> <i>arhierilor? (Mt. 26,15; Mc. 14,10-11; Lc. 22,4; 6)</i>	85
b. <i>„Πο”-căința (μετανοέω) Apostolilor</i> <i>și „căința” (μεταμέλομαι) lui Iuda</i>	87
5. În loc de concluzii	90

Alexandru Marian Dumitrescu*Pavel și Epistola adresată lui Filimon*

<i>din perspectiva începerii căderii unei epoci</i>	91
1. Preliminarii	91
2. Interpretarea istorică a epistolei.....	92
3. Apelul pe care îl face Apostolul Pavel (Flm. 8-14).....	105
4. Perspectiva paulină.....	107
5. Concluzii	110

Siluan Farcaș*Viața și activitatea Sfântului Apostol și Evanghelist Luca*

<i>în sfânta tradiție, mineie și sinaxare</i>	113
---	-----

Johann Malaki*Păcatul – Boldul morții și vindecarea prin credință*

<i>după I Corinteni și alte epistole pauline</i>	133
1. Introducere	134
2. Conceptul despre păcat	135
3. Boldul morții	136
4. Robie	138
5. Boală	139
6. Stricăciune.....	140
7. Vinovăție.....	141
8. Moarte	142
9. Conceptul despre vinecare	143
10. Iertarea păcatelor.....	143
11. Răscumpărarea în Hristos	144
12. Puterea Duhului.....	145
13. Învierea.....	147

Hadrian Horațiu Mălinaș*Iisus „Domnul” și „Fiul lui Dumnezeu” – titluri divine în Luca*

1. Preliminarii.....	151
2. Tematica teologică și intenționalitatea redacțională în Evanghelia după Luca	153
3. „Fiul lui Dumnezeu” în Evanghelia a treia	157
4. Titlul divin de Κύριος în Luca	160
5. Concluzii	165

Nicoleta-Maria Opreș

<i>Chemarea lui Petru la apostolat în cele patru Evanghelii.....</i>	167
1. Introducere.....	170
2. Chemarea lui Petru la apostolat în Evanghelia după Matei.....	171
3. Chemarea lui Petru la apostolat în Evanghelia după Marcu.....	172
4. Chemarea lui Petru la apostolat în Evanghelia după Luca.....	174
5. Chemarea lui Petru la apostolat în Evanghelia după Ioan.....	179
6. Concluzii.....	183

Marian-Cristian Porțan

Puterea Duhului în propovăduirea apostolică, o necesitate?

<i>(F. Ap. I,8)</i>	185
1. Preliminarii.....	185
2. Nelămurirea ucenicilor – răspunsul lui Iisus.....	187
3. Efectul puterii Duhului și necesitatea acestei puteri în ziua de azi.	195
4. Concluzii	197

Gabriel Mihai Roman

Relevanța salutului din a doua Epistolă a Sfântului Apostol Ioan

<i>pentru Istoria Mântuirii</i>	199
1. Introducere.....	199
2. Cuprins	201
3. Concluzie.....	208

Dorin-Ioan Sălvan

Text și interpretare în Apocalipsa cap. 12 și cap. 17.

<i>O perspectivă creștin-ortodoxă</i>	209
1. Tradiția textuală – Apocalipsa 12 și 17	209
2. Textualitate și traducere în limba română – Apocalipsa 12 și 17.	212
3. Text și interpretare în Biserica ortodoxă – Apocalipsa 12 și 17...	215
4. Concluzii.....	219

Ionuț Suciu*Semnificația teologic-spirituală a expresiei*

<i>„ziua cea dintâi a săptămânii” în viziune ioaneică (In. 20,1)</i>	<i>221</i>
1. Preliminarii.....	221
2. Τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνῃ – un detaliu cronologic?	223
3. Concluzii	226

Paul-Valer Ziman

<i>Sfântul Apostol Pavel ucenic și învățător.....</i>	<i>229</i>
1. Saul, ucenic al rabinului Gamaliel	229
1.1. Tânărul evreu din Tars.....	229
1.2. Gamaliel, exemplul de echilibru în mediul rabinic	232
2. Apostolul Pavel, model pentru ucenicii săi	236
2.1. Timotei, ucenicul iubit	237
2.2. Tit, ucenicul ascultător	240
2.3. Luca, ucenicul râvnitor.....	243
3. Concluzii	245
 Bibliografie generală.....	 247

Lista abrevierilor

ADB	D. L. FREEDMAN (ed.), <i>The Anchor Dictionary of the Bible</i>
ANF	<i>The Ante-Nicene Fathers of the Christian Church</i> , 9 vol.
AJ	<i>Antiquitates Judaicae</i>
BECNT	Baker Exegetical Commentary on the New Testament
BGNT	The Byzantine Greek New Testament
BJ	<i>Bellum Judaicum</i>
BNTC	Black's New Testament Commentary
<i>CBQ</i>	<i>Catholic Biblical Quarterly</i>
CCEL	Christian Classics Ethereal Library
CCSS	Catholic Commentary on Sacred Scripture
CSEL	Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum
DJG	<i>Dictionary of Jesus and the Gospels</i>
DPL	<i>Dictionary of Paul and his Letters</i>
EGGNT	Exegetical Guide to the Greek New Testament
EIBMBOR	Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române
EaDB	<i>Easton's Dictionary of the Bible</i>
EBC	<i>The Expositor's Bible Commentary</i>
EDB	<i>Eerdmans Dictionary of the Bible</i>
EDNT	<i>Exegetical Dictionary of the New Testament</i>
FC	<i>The Fathers of the Church</i> , 109 volume
<i>GOTR</i>	<i>Greek Orthodox Theological Review</i>
ICC	International Critical Commentary
<i>JOCABS</i>	<i>The Journal of the Orthodox Center for the Advancement of Biblical Studies</i>
LBD	<i>The Lexham Bible Dictionary</i>
LDGNT	<i>The Lexham Discourse Greek New Testament: Glossary</i>

LXX	<i>Septuaginta</i>
NA28	Nestle-Aland 28, <i>Novum Testamentum Graece</i> (ed. a 28-a), Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, octombrie 2012
NICNT	New International Commentary on the New Testament
<i>NIDNTT</i>	<i>New International Dictionary of New Testament Theology</i>
NIGTC	New International Greek Testament Commentary
NPNF	<i>The Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church</i>
OCM	<i>Novum Testamentum Graece</i> , ediția Tischendorf: Octava Critica Maior
OSB	The Orthodox Study Bible
ÖTKNT	Ökumenischer Taschenbuch-Kommentar zum Neuen Testament
PG	Patrologia cursus completus Series Graeca
PL	Patrologia cursus completus Series Latina, J.P. Migne, Paris, Granier
PSB	Părinți și Scriitori Bisericești
RNT	Regensburger Neues Testament
<i>SBL</i>	<i>Society of Biblical Literature</i>
<i>SNTS</i>	<i>Society for New Testament Studies</i>
SNTSMS	Society for New Testament Monograph Series
SP	Sacra Pagina
TBD	<i>Tyndale Bible Dictionary</i>
TGNT	<i>The Greek New Testament</i>
TCGNT	<i>A Textual Commentary on the Greek New Testament</i>
TDNT	<i>Theological Dictionary of the New Testament</i>
THNT	Theologischer Handkommentar zum Neuen Testament
TNTC	Tyndale New Testament Commentary
TOB	Traduction Œcuménique de la Bible
UBS4	<i>The Greek New Testament</i> , 4 th Revised Edition with Dictionary, 2001
WBC	Word Biblical Commentary

Cuvânt înainte

Volumul de față, al IV-lea din seria celor dedicate cercetării oprei și activității Sfântului Apostol și Evanghelist Luca, colaborator misionar al Apostolului Pavel, se înscrie în cadrul programului biblic de cercetare nou-testamentară românească sub titlul „*Sf. Evanghelist Luca – Apostol, Istoric și Evanghelist*”, pe care l-am inițiat, așa cum am menționat și în volumele anterioare, în anul 2021 la Mănăstirea Dobric, Jud. Bistrița-Năsăud.

Volumul cuprinde contribuții științifice alcătuite de cadre didactice universitare, precum și de doctoranzi la disciplina Studiul Noului Testament de la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca.

Proiectul respectiv se desfășoară în interiorul programului de cercetare biblică noutestamentară sub coordonarea Pr. Prof. univ. dr. Stelian Tofană, din cadrul Școlii doctorale „Isidor Todoran” a Facultății de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Babeș-Bolyai”, din Cluj-Napoca, și sub patronajul Mitropoliei Clujului, Maramureșului și Sălajului, având binecuvântarea IPS Sale, Mitropolit Andrei Andreicuț.

Cartea de față adună în paginile ei lucrările Simpozionului biblic al doctoranzilor de la specialitatea Studiul Noului Testament din cadrul Școlii doctorale mai sus amintită și care a avut loc în data de 2 Decembrie 2024, la Mănăstirea Strâmba, jud. Bistrița-Năsăud.

Obiectivul acestui proiect biblic este acela de a promova și încuraja cercetarea tinerilor doctoranzi de la specialitatea Studiul Noului Testament și de a le oferi posibilitatea etalării rezultatelor studiului și a cercetării lor în vederea întocmirii tezei de doctorat și, în final, a publicării ei într-un volum aparte.

Proiectul are ca model activități științifice similare care se desfășoară în însemnate centre de cercetare biblică din Universități de prestigiu din Europa sau America.

Proiectul biblic amintit își propune ca, pe lângă obiectivul deja menționat, să acceseze și interesul publicului larg cititor preocupat de probleme biblice și care oferă o informație teologică și de cultură generală oricărui suflet deschis spre cele spirituale.

Lucrările prezentului volum abordează probleme specifice mai multor domenii de cercetare biblică, și anume, isagogie biblică, teologie biblică și istorică, exegeză, în care cadre didactice sau tinerii doctoranzi excelează.

În acest sens amintim, spre exemplificare:

– **Exegeza biblică:** Arhid. Conf. univ. dr. Olimpiu Nicolae Benea, *The Hermeneutics of Jesus in Mark 2:23–28: From the Authoritative Interpretation of Scripture to its Patristic and Liturgical Reception in the Church*, Lect. univ. dr. Ovidiu Mihai Neacșu, *Relația dintre trezvie și curăția inimii în Mt. 5,8*; Dorin Ioan Sălvân, *Text și interpretare în Apocalipsa cap. 12 și cap. 17. O perspectivă creștin-ortodoxă*; Drd. Ionuț Suciuc, *Semnificația teologic-spirituală a expresiei „ziua cea dintâi a săptămânii” în viziune ioaneică (In. 20,1)*.

– **Teologie biblică:** Pr. Prof. univ. dr. Stelian Tofană, *Citirea și ascultarea cuvântului Scripturii în comuniunea Duhului și a rugăciunii. O perspectivă biblică*; Drd. Marian Cristian Porțan, *Puterea Duhului în propovăduirea apostolică, o necesitate? (Fap. 1,8)*; Drd. Nicoleta Maria Oprea, *Chemarea lui Petru la apostolat în cele patru Evanghelii*; Drd. Gabriel Mihai Roman, *Relevanța salutului din a Doua Epistolă a Sfântului Apostol Ioan pentru istoria mântuirii*; Pr. Drd. Hadrian Horațiu Mălinaș, *Iisus „Domnul” și „Fiul lui Dumnezeu” – titluri divine în Luca*; Pr. Drd. Andrei Dan, *„Iubirea de arginți” a lui Iuda: păcat sau patimă? (In. 12,5-6)*; Drd. Johann Malaki, *Păcatul – boldul morții și vindecarea prin credință după 1 Corinteni și alte Epistole pauline*

– **Isagogie biblică și istorică:** Pr. Drd. Siluan Farcaș, *Viața și activitatea Sfântului Apostol și Evanghelist Luca în Sfânta Tradiție, Mineie și Sinaxare*; Pr. Drd. Alexandru Marian Dumitrescu, *Pavel și Epistola adresată lui Filimon din perspectiva începerii căderii unei epoci*; Pr. Drd. Paul-Valer Ziman, *Sfântul Apostol Pavel ucenic și învățător*.

Cât privește metodologia de lucru folosită în acest volum, ea este în acord cu rigorile științifice ale cercetării biblice actuale, autorii studiilor respective întrepătrundând, în mod apreciabil, analiza textului biblic cu

contextul lui istoric, din care a rezultat, și cu perspectiva lui spirituală pentru lumea de azi.

Ceea ce trebuie remarcat, de asemenea, în mod deosebit, este perspectiva patristică pe care fiecare autor a dat-o textului sfânt, pe care l-a analizat sau la care făcut referire, în articolul său.

În acest sens, exegeza textului sfânt depășește cadrul istorico-critic de interpretare a lui, subliniindu-se, astfel, și dimensiunea sa spirituală, care conduce mai ușor la înțelegerea mesajului pe care îl conține, de către cititorul de azi, determinându-l pe acesta să-l transpună, în mod trăit, în viața sa.

Așadar, dorim lectură odihnitoare și ziditoare tuturor celor ce caută în textul sfânt un reper de suflet, iar celor aplecați spre activitate științifică, un imbold spre o muncă academică!

Mulțumiri alese și celor doi colaboratori, Arhid. Conf. univ. dr. Olimpiu Nicolae Bnenea și Lect. univ. dr. Ovidiu Mihai Neacșu pentru munca depusă în finalizarea volumului, dorindu-le spor în activitatea lor de cercetare biblică.

Cluj-Napoca, Mai 2025,
La Sărbătoarea „Înălțării Domnului”

Pr. Prof. univ. dr. Stelian TOFANĂ

Lucrările prezentului volum abordează probleme specifice mai multor domenii de cercetare biblică, și anume: isagogie biblică, teologie biblică și istorică, exegeză, în care, cadre didactice sau tinerii doctoranzi de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, specialitatea "Studiul Noului Testament", excelează.

Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană

"Jesus articulates a hermeneutic grounded in mercy rather than legalism, establishing a new interpretative paradigm for Scripture"

Arhid. conf. univ. dr. Olimpiu N. Benea

Cuvântul simplu al Mântuitorului Hristos, deși este în esență accesibil tuturor, devine din ce în ce mai abscons cu cât cel care îl aude sau îl citește se află mai departe de Viață. Nevoia de a cerceta Scripturile vine, deci, din simțământul apăsător că în ele se află Viața. Tâlcuirea lor, aplecarea asupra sensului lor adânc se manifestă ca o datorie fundamentală a teologilor și, prin extensie, a tuturor celor din Biserică.

Lect. univ. dr. Ovidiu M. Neacșu

ISBN 978-606-37-1737-6
ISBN 978-606-37-2661-3